

กระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุ วัดพระเจดีย์ชาวลัวะ พระอารามหลวง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

Learning Process of Chanting for Auspiciousness of Monks
at Phrajedi Chaolang Royal Monastery, Lampang Province

เกศรา สว่างวงศ์^{1,*}
Kessara Sawangwong^{1,*}

ABSTRACT

The objectives of this research were aimed to study 1) the learning process of chanting for auspiciousness of monks at Phrajedi Chaolang Royal Monastery and 2) to study guidelines for disseminating knowledge about the learning procedures of chanting for auspiciousness and practices to other temples. This is a qualitative research and uses structured in-depth interviews. The respondents include 6 monks and 3 community philosophers.

Results:

Learning process of chanting for auspiciousness of monks at Phrajedi Chaolang Royal Monastery can be separated into 3 different phases with methods. The 1st phrase B.E.1918-1954 in the era of Phrakru Silkantawong, the former abbot of Phrajedi Chaolang Royal Monastery, the procedures of chanting for auspiciousness were not discovered for this phase. The 2nd phase B.E.1955-1990, in the era of Phraratjindanayok, the chanting for auspiciousness was 6 novices, an ordained novice led chanting and others followed and practiced everyday. The 3rd phase B.E.1991 to the present in the era of Phrakru Pipatkitjanukij; the chanting for auspiciousness at first was practiced every night as a group. When the chant was memorized, it was used for the chanting for auspiciousness ceremony. However, as the monks had more religious business, they could not practice together and method was changed. Currently, the monks practice 1 day before the actual chanting. The abbot of Phrajedi Chaolang Royal Monastery now provides the opportunity for students from Lampang Buddhist College and others who are interested to practice. It is an extracurricular subject in Lanna Regional Buddhist College, ordination chanting for auspiciousness contests are organized, and historic information including the meanings for the different stages are disseminated so that students are able to learn the orders of dharma practices of the Buddha.

Keywords: Learning process, Chanting for Auspiciousness, Phrajedi Chaolang Royal Monastery

^{1,*}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง จังหวัดลำปาง 52000

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lampang Buddhist College, Lampang 52000 Thailand

* Corresponding author, e-mail: sara_s1959@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุ วัดพระเจดีย์ขาวหลังพระ อารามหลวง 2) ศึกษาแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกไปเผยแพร่และฝึกหัดการสวดเบิกแก่ วัดอื่นที่มีความสนใจ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย พระภิกษุ จำนวน 6 รูป ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง แบ่งได้ 3 ระยะ 3 วิธีการ คือ ระยะที่ 1 พ.ศ. 2461-2497 สมัยพระครูศีลคันทรวงศ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลัง แต่ไม่สามารถค้นพบกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกในช่วงนี้ได้ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2498-2533 สมัยพระราชจินดานายก มีกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิก คือ สามเณรรวมตัวกัน 6 รูป มีผู้สวดนำแล้วสามเณรฝึกสวดตามทุกวัน ระยะที่ 3 พ.ศ. 2534-ปัจจุบัน สมัยพระครูพิพัฒนกิจจานุกิจ มีกระบวนการเรียนรู้การ สวดเบิกในระยะแรก คือ ฝึกสวดตามคณะสวดเบิกทุกคืน เมื่อจำทำนองได้จึงสวดจริงในงานประเพณีสวดเบิก ต่อมาพระภิกษุมีศาสนิกจมากขึ้นจึงไม่สามารถฝึกซ้อมพร้อมกันได้ จึงเปลี่ยนเป็นวิธีฟังเสียงสวดจากแถบเสียงที่บ้านที่กจากเสียงสวดเบิกจริงแล้วฝึกสวดตาม ปัจจุบันมีการซ้อมก่อนสวดเบิกจริง 1 วัน ทำนองสวดเบียยังคงเหมือนเดิม ส่วนแนวทางในการนำกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกไปเผยแพร่ คือ เจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลัง เปิดโอกาสให้นักศึกษาลัทธิสงฆ์นครลำปาง และผู้สนใจฝึกสวดเบิก คณะสงฆ์ควรให้ทุกวัดฝึกหัดสวดเบิก การตั้งศูนย์ฝึกสวดเบิกและจัดโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาว จัดภาษาล้านนาและสวดเบิกเป็นวิชาเสริมในมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนภูมิภาคล้านนา จัดประกวดการสวดเบิก เผยแพร่เอกสารประวัติความเป็นมาของการสวดเบิก เล่าประวัติและความหมายของการสวดเบิก ก่อนหรือหลังสวดจบแต่ละวารเพื่อให้ศรัทธาประชาชนทราบลำดับการบำเพ็ญธรรมปฏิบัติของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ การสวดเบิก วัดพระเจดีย์ขาวหลัง

บทนำ

การสวดเบิกเป็นการสวดประเภทหนึ่งของชาวล้านนา สวดเพื่อเบิกพระเนตรพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นใหม่ สวดในงานพิธีสมโภชพระพุทธรูป ทางล้านนาเรียกว่า การอบรมพระเจ้า เปิดไชตาพระเจ้า การสวดเบิกเป็นการสวดประสานเสียงแบบพื้นเมืองของพระภิกษุและสามเณร โดยพระภิกษุเป็นเสียงกลาง (เสียงต่ำ) สามเณรเป็นเสียงน้อย (เสียงสูง) การสวดเบิกนั้นแบ่งบทสวดออกเป็นวาร ต้องฝึกหัดกันอย่างพิถีพิถันมากใช้เวลาฝึกซ้อมเป็นเวลาหลายเดือน บทสวดเบิกมี 4 วาร (บท) โดยเนื้อหาแต่ละวารเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการตรัสรู้ธรรมขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ละวารมีท่วงทำนองที่ไพเราะแตกต่างกันไป (รวมพล บุญตัน. 2549 : 11)

การสวดเบิกเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ครั้งเป็นอาณาจักรล้านนาสมัยพญาติโลกราช ระหว่าง พ.ศ. 1984-2030 พระองค์ทรงส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ช่วงนั้นพระภิกษุชาวล้านนามีความรู้แตกฉาน

ในพระไตรปิฎก พ.ศ.1999 พระองค์โปรดให้สร้างพระอารามขึ้นเพื่อปลูกต้นศรีมหาโพธิ์ที่นำมาจากลังกาที่วัดพระราชนามว่า โพธาราม มหาวิหาร หรือวัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน พระองค์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์สังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อปี พ.ศ. 2020 โดยอาราธนาพระภิกษุที่ทรงคุณวุฒิและวิญญูเข้าร่วมการสังคายนาพระไตรปิฎกประมาณร้อยกว่ารูปมาประชุมที่วัดเจ็ดยอด เพื่อรวบรวมและตรวจสอบชำระพระไตรปิฎกบาลีให้ถูกต้องสมบูรณ์ นับเป็นการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้การสวดเบิกจึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของตำราที่แต่งขึ้นมาในครั้งมีการสังคายนาพระไตรปิฎกทั้งท่วงทำนองและบทบาลีต่าง ๆ โดยนำเอาวรรณกรรมประเภทชอก กาพย์ คำวโคลงต่าง ๆ มาประยุกต์กับบทพระธรรมจนเกิดเป็นทำนองสวดเบิกขึ้น หลังจากนั้นบทสวดเบิกจึงแพร่กระจายไปยังดินแดนต่างๆ ในล้านนาและถูกประยุกต์ดัดแปลง

ท่วงทำนองให้เข้ากับวัฒนธรรม ตามเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ การสวดเบิกได้ถูกถ่ายทอดมายังพระภิกษุรุ่นหลัง ๆ โดยบันทึกเป็นสมุดข่อยหรือปื๊บสาทั้งภาคภาษาบาลีและภาษาล้านนาเพื่อเป็นตำราในการสืบทอดสวดเบิกจนถึงปัจจุบัน (ครูบาพระมหาทองสุขสิริวิชโย. สัมภาษณ์. 2558 อ้างถึงใน รวมพล บุญตัน. 2549 : 16-17)

ด้วยแรงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาที่มีอายุยืนยาวมากกว่า 2500 ปี และพิธีสวดเบิก ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญของชาวล้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดลำปาง ได้พบว่าปัจจุบันมีวัดและพระภิกษุที่สืบทอดพิธีกรรมนี้ไม่มากนัก กอปรกับพระภิกษุสามเณรที่สามารถสวดเบิกได้ก็มีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากพระภิกษุที่สวดได้เริ่มชราภาพลง ลาสิกขาบ้าง จึงทำให้เกรงว่าพิธีกรรมสวดเบิกจะสูญหายไป จากการสัมภาษณ์พระราชจินดา นายก (2558) กล่าวว่า วัดพระเจดีย์ขาวหลังเป็นวัดที่ยังคงพิธีกรรมนี้ โดยจัดพิธีสวดเบิกในวันวิสาขบูชา(ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 เหนือ เดือน 7 ใต้) ของทุกๆ ปี และสืบทอดมานานกว่า 60 ปี เพราะมีเรียนรู้การสวดเบิกอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง ว่ามีกระบวนการเรียนรู้ในการสวดเบิกอย่างไรจึงทำให้พิธีกรรมสวดเบิกไม่หายไป และเพื่อศึกษาแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกไปเผยแพร่และฝึกหัดการสวดเบิกแก่วัดอื่นที่มีความสนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกไปเผยแพร่และฝึกหัดการสวดเบิกแก่วัดอื่นที่มีความสนใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง และเพื่อศึกษาแนวทางในการนำองค์ความรู้

ด้านกระบวนการเรียนรู้ การสวดเบิกไปเผยแพร่และฝึกหัดการสวดเบิกแก่วัดอื่นที่มีความสนใจ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการสวดเบิก ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ (1) พระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลังที่สามารถสวดเบิกได้ จำนวน 6 รูป (2) ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการสวดเบิก จำนวน 3 คน

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ และการสวดเบิก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง แนวคำถามแบบปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง โดยผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) พิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสัมภาษณ์โดยพิจารณาเป็นรายข้อ และนำผลจากข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงข้อคำถาม แล้วจึงจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 รูป/คน เป็นพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลังที่สามารถสวดเบิกได้ จำนวน 6 รูป และประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการสวดเบิก จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วจัดบันทึกในแบบบันทึก และใช้วิธีโอบันทึกข้อมูล

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หากมีข้อมูลต้องตรวจสอบใหม่จึงเข้าสู่ภาคสนามอีกครั้ง หากข้อมูลอ้อมตัว จึงหยุดเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากการผลบันทึกวิธีโอ

4.2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ เน้นความถูกต้อง ชัดเจนมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงโดยหลักการและเหตุผลแสดงสาระสำคัญที่เป็นข้อสรุปจากการวิเคราะห์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย

พบว่า กระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง แบ่งได้ 3 ระยะ 3 วิธีการ ดังนี้ ระยะที่ 1 พ.ศ. 2461-2497 สมัยหลวงพ่อบุญศรีคุณธวัช (สุวรรณลา คนอ้วน) อดีตเจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลัง แต่ไม่สามารถค้นพบกระบวนการสวดเบิกและนักสวดเบิกในสมัยท่านได้ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2498-2533 สมัยหลวงพ่อบุญศรีคุณธวัช มีกระบวนการสวดเบิกคือ มีการรวมตัวสามเณร จำนวน 6 รูป หรือ 1 ชุด ทำการฝึกสวดเบิกทุกวันเช้า-เย็น โดยมีผู้สวดให้ฟัง 2-3 ครั้ง แล้วคณะสวดตาม และฝึกซ้อมการสวดเบิกมาเรื่อยๆ ประมาณ 1 ปี จึงได้สวดเบิกจริงในงานประเพณี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2534-ปัจจุบัน สมัยพระครูพิพัฒนกิจจานุกิจ มีกระบวนการเรียนรู้และขั้นตอนการสวดเบิก 2 ระยะ ระยะแรกคือ การสวดตามคณะสวดเบิก และฝึกซ้อมพร้อมกันจนคล่องโดยทำเป็นประจำทุกคืน เมื่อจำทำนองได้แล้วจึงสวดจริงกับคณะสวดเบิกในงานประเพณีของวัดต่างๆ แต่ต่อมาพระภิกษุมีศาสนกิจที่ต้องปฏิบัติมากจึงไม่สามารถรวมตัวกันฝึกซ้อมทุกคืนได้ จึงเปลี่ยนมาใช้วิธีฟังเสียงสวดจาก แถบเสียงโดยบันทึกเสียงจากการสวดเบิกจริง และสวดตามเครื่องบันทึกเสียงวันละหลายๆ รอบ เมื่อคล่องและสวดได้ทุกวารแล้ว จึงมีการซ้อมการสวดเบิกก่อน สวดเบิกจริง 1 วัน ทุกครั้ง ทำนองสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง ในอดีตถึงปัจจุบันยังคงการออกเสียงคำสวดต่างๆ ให้เหมือนเดิมเพื่อมิให้ทำนองการสวดเบิกของวัดแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไป แต่อาจมีการออกเสียงเป็นภาษาไทย ไม่ใช่ภาษาพื้นเมืองบ้างและขาดการออกเสียงครุหลุ่ที่ชัดเจน พระภิกษุสามเณรแต่ละวัดสวดเบิกได้น้อยลง และมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากมีแต่พระภิกษุสามเณรรูปเดิมๆ ที่ยังคงสวดเบิก และเริ่มหายไปทีละรูปเนื่องจากชราภาพ

มรณภาพบ้าง ลาสิกขาบ้าง และปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงเพราะมุ่งศึกษาทางสามัญศึกษามากขึ้น

ส่วนแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกไปเผยแพร่ และฝึกหัดการสวดเบิกแก่พระภิกษุสามเณรที่มีความสนใจ เจ้าอาวาสวัดพระเจดีย์ขาวหลังเปิดโอกาสให้นิสิตของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง และผู้สนใจรวมตัวกันฝึกการสวดเบิก โดยท่านยินดีเป็นครูสอน ควรตั้งศูนย์การเรียนรู้การสวดเบิก จัดโครงการฝึกสวดเบิกทั้งระยะสั้นและระยะยาวและขยายโครงการให้ทั่วจังหวัดลำปาง จัดภาษาล้านนาและการสวดเบิกเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จัดเป็นวิชาเสริมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในส่วนภูมิภาคล้านนา จัดประกวดการสวดเบิก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการอยากเรียนรู้เพื่อเข้าสู่อุปการะประกวด คณะสงฆ์ควรร่วมมือร่วมกันให้ทุกวัดมีการฝึกหัดสวดเบิกแล้วมีการวัดประเมินผลโดยมีคณะกรรมการดำเนินการ ปีละ 1-2 ครั้ง ควรมีความเห็นร่วมกันหลายฝ่าย (พหุภาคี) เช่น คณะสงฆ์จังหวัดลำปาง สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำปาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการที่จะทำให้ประชาชนมีศรัทธาในการฟังสวดเบิกมากขึ้นนั้น ควรจัดทำเอกสารประวัติความเป็นมาของการสวดเบิก เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ จัดงานสวดเบิกบ่อยๆ และตามประเพณีให้คงเดิม และควรมีการเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมา ความหมายของการสวดเบิก ก่อนหรือเมื่อสวดจบแต่ละวารเพื่อให้ศรัทธาประชาชนทราบลำดับการบำเพ็ญธรรมปฏิบัติของพระพุทธเจ้า

อภิปรายผล

กระบวนการสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง พระอารามหลวง มีกระบวนการ สวดเบิก ดังนี้ การชักชวนพระภิกษุสามเณรที่มีน้ำเสียงดีและความสนใจใฝ่รู้ต้องการฝึกสวดเบิก จำนวน 5-7 รูป หรือ 1 ชุด และรวมตัวกันฝึกซ้อมการสวดเบิกทุกเช้า-เย็น โดยมีผู้นำสวดคอยให้คำแนะนำสอดคล้องกับนิภาภรณ์ ใจคำ (2549 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มแกะสลัก

ช้างไม้ บ้านจ้างนัก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มจากความสนใจใฝ่รู้และต้องการฝึกทักษะปฏิบัติโดยผู้ถ่ายทอดความรู้คอยให้คำชี้แนะอย่างใกล้ชิด ต่อมากระบวนการและขั้นตอนการสวดเบิกของพระภิกษุวัดพระเจดีย์ขาวหลัง ใช้วิธีฟังเสียงสวดจากแถบเสียงที่บ้านที่กเสียงจากการสวดเบิกจริงแล้วสวดตามวันละหลาย ๆ รอบ ฝึกซ้อมเป็นประจำทุกคืนเมื่อจำทำนองได้แล้วจึงสวดจริงในงานประเพณีของวัดต่างๆ ต่อมาเมื่อสวดคล่องและสวดได้ทุกวาร จึงมีการซ้อมการสวดเบิกก่อนสวดจริง 1 วัน ทุกครั้ง สอดคล้องกับรัชนิวรรณ กำจัด (2549) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนบ้านสันคยะยอม มีขั้นตอน คือ สำรวจความต้องการและชักชวน ร่วมวางแผนงาน ดำเนินงาน สรุปผลการเรียนรู้ และปรับปรุงกิจกรรม จากกระบวนการที่ค้นพบดังกล่าวสามารถนำไปเป็นแนวทางในการฝึกหัดการสวดเบิกได้โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การสวดเบิกจัดโครงการฝึกสวดเบิกทั้งระยะสั้นและระยะยาว คณะสงฆ์ควรมีมติร่วมกันให้ทุกวัดฝึกหัดสวดเบิกแล้วมีการวัดประเมินผล จัดให้มีการสวดเบิกตามประเพณีของวัดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรจัดเข้าเป็นวิชาหนึ่งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในส่วนภูมิภาคล้านนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์สมหวัง ยุติโก (สุวรรณคร) (2554 : 119) กล่าวว่า ด้านการเทศนายังขาดบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระภิกษุยังมีความรู้เรื่องที่เทศนาและยังมีทักษะไม่พอ ควรจัดให้มีการอบรมการเทศนาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรจัดหลักสูตรการเทศนาประจำจังหวัด ด้านการปาฐกถาบรรยายธรรม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ องค์กรแสดงมีความรู้ความสามารถน้อย ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรและส่งเสริมด้านการเรียนสายสามัญแก่พระภิกษุ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรวมพล บุญตัน (2549 : 163, 166) กล่าวว่า พระนักสวดเบิกมีจำนวนลดลง เนื่องจากการลาสิกขาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้โอกาสในการสวดเบิกและการถ่ายทอดการสวดเบิกหมดไปท่วงทำนองค่อย ๆ เลือนหายไป และมีแนวคิดที่จะศึกษาต่อไปโดยเน้นไปที่กระบวนการสอน การถ่ายทอดและการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรตั้งศูนย์การฝึกสวดเบิกที่วัดพระเจดีย์ขาวหลัง เพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่การสวดเบิก เพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ และนิสิตของมหาวิทยาลัย สงฆ์นครลำปาง

1.2 นำผลที่ได้จากการวิจัยไปบูรณาการกับรายวิชาภาษากับการสื่อสาร รหัสวิชา 000 114 ในหัวข้อพระพุทธศาสนากับการสื่อสารในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้การสวดเบิกของพระภิกษุอำเภออื่นในจังหวัดลำปาง

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลการสวดเบิกของวัดต่างๆ ในจังหวัดลำปาง ว่าวัดใดในจังหวัดลำปางยังคงมีประเพณีการสวดเบิก รายชื่อพระภิกษุที่สวดเบิกได้ สวดวารใด และมีการหลบเบิก (บทสวดต่อท้ายการสวดเบิก) ด้วยภาพหรือคาถาชื่ออะไร เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่มหาวิทยาลัย และพระภิกษุที่ต้องการศึกษาการสวดเบิกและการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- นิภาภรณ์ ใจคำ. (2549). กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มอาชีพแกะสลัก ช้างไม้ บ้านจ้างนัก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. รัชนิวรรณ กำจัด. (2549). กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชน บ้านสันคยะยอม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. รวมพล บุญตัน. (2549). ทำนองสวดเบิกในประเพณียี่เป็งจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระครูปลัดดอสนันต์ ธมมปญโญ. พระสงฆ์วัดพระเจดีย์
ชาวหลัง พระอารามหลวง. สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม
2558.

พระครูพิพัฒนกิจจานุกิจ. เจ้าอาวาสวัดสันป่าลาน /
เจ้าคณะตำบลต้นธงชัย เขต 1. สัมภาษณ์.
29 สิงหาคม 2558.

พระครูไพจิตเมตตยาทร, ผจล. วัดพระเจดีย์ชาวหลัง
พระอารามหลวง, สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม. 2558.

พระนราศักดิ์ วรรณโม. พระสงฆ์วัดพระเจดีย์ชาวหลัง
พระอารามหลวง. สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม 2558.

พระมหาอินจันทร์ คุณะโสโก. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอาราม
หลวง (ผจล.) วัดพระเจดีย์ชาวหลัง พระอารามหลวง
/รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำปาง. สัมภาษณ์.
20 สิงหาคม 2558.

พระราชจินดานายก และพระมหาอินจันทร์ คุณะโสโก.
(2558). รายงานโครงการลานธรรมลานวิถีไทย
ภายใต้โครงการเสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงาม
ภายใต้ธรรมะทั้งแผ่นดินวัดพระเจดีย์ชาวหลัง.
ลำปาง : วัดพระเจดีย์ชาวหลัง พระอารามหลวง
จังหวัดลำปาง.

พระราชจินดานายก. เจ้าคณะจังหวัดลำปาง / เจ้าอาวาส
วัดพระเจดีย์ชาวหลัง พระอารามหลวง. สัมภาษณ์.
23 สิงหาคม 2558.

พระสมุห์สมบุญ ติสสาโร. พระสงฆ์วัดพระเจดีย์ชาวหลัง
พระอารามหลวง. สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม 2558.

พระสมุห์สมหวัง ยุตติโก (สุวรรณนคร). (2554). การเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอเมือง
จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

รวมพล บุญตัน. (2549). ทำนองสวดเบิกในประเพณี
ยี่เป็งจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

รัชนี้วรรณ กำจัด. (2549). กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม
เยาวชน บ้านสันคะยอม อำเภอเมืองจังหวัด
ลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.